

ВІДГУК

офіційного опонента завідувача кафедри оториноларингології, офтальмології та нейрохірургії Тернопільського державного медичного університету імені

І.Я.Горбачевського

професора Яшана Олександра Івановича

на дисертаційну роботу **Кравченко Світлани Володимирівни**

«Підвищення ефективності сануючих операцій на середньому вусі за допомогою комбінованої мастоїдопластики (експериментально-клінічне дослідження)», представлену в спеціалізовану вчену раду Д 26.611.01 в Державній установі «Інститут отоларингології ім. проф. О.С.Коломійченка НАМН України» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.19 - оториноларингологія

Актуальність теми

Проблема лікування хворих на хронічний гнійний середній отит (ХГСО) залишається однією з найважливіших в сучасній отології, що пов'язано зі значним рівнем захворюваності та складністю реабілітації таких пацієнтів. Єдиним ефективним методом лікування ХГСО є хірургічне втручання, та в результаті видалення осередку запалення у соскоподібному відростку утворюється велика трепанаційна порожнина. Загоєння такої порожнини переважно відбувається повільно, з утворенням грануляцій, поліпів, рубців та неповною епідермізацією стінок. Навіть при повній епідермізації, порушення механізмів самоочищення післяопераційної трепанаційної порожнини веде до накопичення продуктів життєдіяльності, злушеного епідермісу, секрету залоз, волосся та дрібних сторонніх тіл, що врешті рещт веде до рецидиву запалення. Рішенням цієї проблеми є зменшення об'єму післяопераційної порожнини шляхом її заповнення тими чи іншими речовинами як біологічного, так і синтетичного походження. Серед біологічних матеріалів використовуються м'якотканинні вільні трансплантати чи клапти на ніжці, а також ауто- та алогенні кісткові чи хрящові фрагменти або стружка, а також біоімпланти, створені з аллокістки при тій, чи іншій методиці консервації та стерилізації. Одним з таких матеріалів є «Тутопласт®», створений з використанням дегідратуючих розчинів та низьких доз гама-опромінення.

Не припиняється пошук синтетичних матеріалів, серед яких в останній час все більшої популярності набув біоактивний керамічний матеріал «Синтекістка». За складом він близький до природної кістки, містить неорганічні сполуки найвищої біосумісності, що не викликають імунних реакцій, а також бактерицидні неорганічні домішки, які попереджують розвиток бактерій.

Тому, **мета** поставлена С.В.Кравченко: «Підвищення ефективності хірургічного лікування у хворих на хронічний гнійний середній отит за допомогою комбінованої мастоїдопластики кістковим ауто-трансплантатом і кістковим біоімплантатом «Тутопласт®»», є актуальною і доцільною. Завдання висунуті дисертантом конкретні та

відповідають головній меті дослідження, використані методики сучасні та інформативні, що дозволяють отримати об'єктивні дані про предмет дослідження.

Правильно визначено дисертантом **об'єкт** дослідження: хронічний гнійний середній отит; а також **предмет** дослідження: результати клінічних спостережень з використанням КТ скроневих кісток з метою дослідження процесу кісткового заміщення в мастоїдальній порожнині після різних методик сануючих операцій з мастоїдопластикою. Методи дослідження: патогістологічні, загальноклінічні, комп'ютерна томографія, аудіометричні, статистичні дозволяють отримати об'єктивні результати про ефективність використання мастоїдопластики в експерименті та на клінічному матеріалі.

Тобто в назві дисертації відображено кінцева цільова установка - підвищення ефективності лікування та яким методом досягалась кінцева мета - сануюча операція з комбінованою мастоїдопластикою. Та все ж в **назві** дисертації, хотілося б бачити відображеним предмет дослідження, тому правильна назва, на наш погляд, була б «Підвищення ефективності сануючих операцій при хронічному гнійному середньому отиті за допомогою комбінованої мастоїдопластики (експериментально-клінічне дослідження)».

Дисертаційна робота С.В.Кравченко є складовою частиною науково-дослідної теми ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України», номер державної реєстрації 0113U007707.

Наукова новизна отриманих результатів викладена в правильній сучасній інтерпретації.

Дисертант вперше в експерименті вивчила репаративні процеси у барабанних буллах морських свинок після пересадки кісткового біоімплантата «Тутопласт®» і встановила, що повноцінне заміщення такого матеріалу відбувається в терміни до 12 місяців.

С.В.Кравченко доповнила наукові дані щодо заміщення біоактивного керамічного матеріалу «Синтекістка» в барабанних буллах морських свинок, встановивши, що заміщення даного пластичного матеріалу в термін 12 місяців ще триває, а у новоутвореній кістці визначаються фрагменти незаміщеного імплантованого матеріалу.

Дисертант вперше вивчила реакцію судинної смужки, нервового ганглію та сенсорних клітин внутрішнього вуха на введення кісткового біоімплантата «Тутопласт®» та біоактивного керамічного матеріалу «Синтекістка», а також їх суміші в булли морських свинок, та показала, що досліджені пластичні матеріали не чинять шкідливого впливу на структури внутрішнього вуха.

Пошукач вперше вивчила динаміку змін порогів звукосприйняття у хворих на хронічний гнійний середній отит після сануючих операцій з тришаровою мастоїдопластиком з використанням кісткового біоімплантата «Тутопласт®» та встановила, що у післяопераційному періоді у 76,8 % пацієнтів спостерігається зниження порогів звукосприйняття на мовних і високих частотах (від 5 до 30 дБ)

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів

Автор в експерименті на лабораторних тваринах вивчила та порівняла особливості біологічних властивостей кісткового біоімплантата "Тутопласт" і біоактивного керамічного матеріалу "Синтекістка" і довела ефективність їх застосування при облітерації кісткових порожнин. Вивчила реакцію структур внутрішнього вуха після пересадки біоімплантатів і біоактивних керамічних матеріалів в булли морських свинок. Порівняльний аналіз особливостей біологічних властивостей пластичних матеріалів відбувався за даними гістологічного метода дослідження. У цьому безперечно новизна даного метода.

У клінічній частині роботи автором описані результати хірургічного лікування хворих на хронічний гнійний середній отит, були виявлені терміни заміщення кісткового біоімплантата «Тутопласт» та біоактивного керамічного матеріалу "Синтекістка" в кістковій порожнині соскоподібного відростка після сануючої операції у хворих на хронічний епітімпаноантральний гнійний середній отит за даними комп'ютерної томографії скроневих кісток. Виявлена динаміка змін порогів звуко-сприйняття у хворих на хронічний гнійний середній отит після сануючих операцій з комбінованою мастоїдопластиком при використанні аутокістки та кісткового біоімплантата «Тутопласт». Автором розроблені показання для оптимальних методик сануючих операцій з мастоїдопластиком залежно від анатомічних особливостей соскоподібного відростка і барабанної порожнини. При пневматичному типі будови соскоподібного відростка автор використовував операцію роздільну аттикоантромастоїдотомію. При склеротичному типі проводилась остеопластична аттикоантротомія. При наявності пневматичного типу будови соскоподібного відростка і вузького аттика автор виконував загальнопорожнинну операцію з реконструкцією задньої стінки зовнішнього слухового проходу і мастоїдопластиком. Проведені автором експериментальні та клінічні дослідження показали, що заміщення кісткового біоімплантата "Тутопласт" новоутвореною кістковою тканиною відбувається більш активно і в більш ранні терміни, ніж заміщення біоактивного керамічного матеріалу "Синтекістка".

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці та впровадженні в практику нового способу комбінованої мастоїдопластики в три шари з використанням аутотрансплантата і кісткового біоімплантата, після сануючих операцій: роздільної

аттикоантромастоїдотомії, остеопластичної аттикоантротомії і загальнопорожнинних операцій з реконструкцією задньої кісткової стінки зовнішнього слухового проходу, що дозволяє ліквідувати трепанаційну порожнину в соскоподібному відростку в найбільш короткі терміни. Визначено показання для вибору оптимальних методик сануючих операцій з мастоїдопластиком, з урахуванням клініко-анатомічних особливостей соскоподібного відростка і барабанної порожнини.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Дисертаційна робота Кравченко С. В. на тему «Підвищення ефективності сануючих операцій на середньому вусі за допомогою комбінованої мастоїдопластики (експериментально-клінічне дослідження)» виконана на сучасному науково-методичному рівні, базується на великому клінічному матеріалі, даних ґрунтовних лабораторних досліджень та статистичного аналізу.

Всі матеріали дослідження оброблені за допомогою сучасних статистичних методів, що використовуються в медичних дослідженнях, а кількісна оцінка показників під час обробки результатів в усіх без винятку розділах досліджень дозволила пошукачеві обґрунтовано і достовірно формулювати положення роботи, висновки і давати рекомендації.

Тому обґрунтованість і достовірність положень та висновків, сформульованих у дисертації, не викликає сумнівів.

Повнота викладення матеріалів дисертації в авторефераті і опублікованих працях

Автореферат за обсягом і змістом відповідає вимогам ДАК України. Автореферат дисертації дає повне уявлення про методи виконання роботи, розробку нових підходів до проблеми та повністю відображає основи змісту дисертації.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 9 наукових праць, з яких 2 – в іноземних виданнях, 3 - у фахових журналах, включених до переліку рекомендованих видань ДАК МОН України, 3 - тез доповідей в матеріалах конференцій Українського наукового медичного товариства лікарів оториноларингологів, отримано 1 патент на корисну модель «Спосіб мастоїдопластики у хворих на хронічний гнійний середній отит» МПК А61В 17/00 №87518 від 10. 02. 2014 року.

Оформлення дисертації та її структура

Дисертація складається з вступу, огляду літератури, розділів власних досліджень, узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаних джерел. Список

літературних джерел містить 267 посилань. Робота викладена державною мовою на 161 сторінці друкованого тексту, ілюстрована таблицями, малюнками. В цілому роботу оформлено у відповідності до вимог ДАК МОН України.

У вступі автор правильно визначив медико-соціальну значимість проблеми, вказав на невирішені питання. Мета роботи сформульована чітко, грамотно. Задачі дослідження відповідають обраній меті.

Розділ 1, як і належить, присвячений огляду літератури. Огляд літератури написаний на 33 сторінках, на основі значної кількості джерел інформації. Огляд написаний в аналітичному плані, із огляду літератури чітко впливає необхідність проведеного дослідження.

Розділ 2 присвячений матеріалу та методам дослідження, викладений на 21 сторінці, написаний повно, грамотно. Детально охарактеризовані групи хворих та описані методики їх клінічного дослідження. Детально описана загальна характеристика тварин та методика експериментального дослідження. Надана загальна характеристика застосованих матеріалів. Також в даному розділі описані розроблені автором показання для оптимальних методик сануючих операцій з мастоїдопластикою залежно від анатомічних особливостей будови соскоподібного відростка і барабанної порожнини.

Розділ 3 присвячений опису результатів гістологічних досліджень після підсадки біоактивного керамічного матеріалу "Синтекістка" і кісткового біоімплантата "Тутопласт" в булли морських свинок, а також вивченню стану структур внутрішнього вуха після підсадки даних пластичних матеріалів та їх суміші в порожнину булли морських свинок. Розділ написаний цікаво, ґрунтовно, добре ілюстрований, містить багато нової інформації.

Розділ 4. присвячений опису клінічних груп і результатів їх лікування.

Розділ 5. присвячений аналізу та узагальненню результатів дослідження. Аналіз та узагальнення результатів дослідження побудований згідно вимог, підводить підсумок роботи, дає можливість зробити змістовні висновки. Висновки ґрунтуються на отриманих даних, логічно впливають із змісту роботи, є об'єктивними, мають наукову новизну і відповідають поставленим завданням.

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення

Зауваження:

1. Необхідно звернути увагу на окремі недоліки дисертації, які ні в якій мірі не знижують цінності роботи. Більшість зауважень зроблена автору в усній формі та на сторінках роботи, але на деяких варто зупинитись.

2. В розділі 2. Не зовсім зрозуміло які були покази до проведення мастоїдопластики у пацієнтів з центральною перфорацією барабанної перетинки. У таких хворих пневматична будова соскоподібного паростка передбачає широке відкриття комірок, що є недоцільним .
3. В розділі 3. Результати гістологічного дослідження судинної смужки не до кінця відображає стан всього внутрішнього вуха.
4. В розділі 4. Не до кінця зрозуміло чи є зміст виконувати відстрочену мастоїдопластику (через 7-10 діб після виконання первинної операції), якщо можна виконати всі маніпуляції за один хірургічний етап.

Відповідність роботи вимогам, які пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук

Підсумовуючи рецензію дисертації Кравченко С.В. «Підвищення ефективності сануючих операцій на середньому вусі за допомогою комбінованої мастоїдопластики (експериментально-клінічне дослідження)», її автореферату, а також праць, опублікованих за темою дисертації, можна зробити наступний висновок. Результати проведених досліджень і зміст дисертації відповідають спеціальності 14.01.19 – оториноларингологія і є завершеною науковою працею.

Дисертаційна робота написана за традиційною, доступною до сприйняття формою, присвячена актуальній темі, виконана на високому методологічному рівні, з використанням достатнього фактичного матеріалу.

Дисертація відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а здобувач заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.19 – оториноларингологія.

Офіційний опонент
завідувач кафедри оториноларингології,
офтальмології та нейрохірургії ДВНЗ
«Тернопільський державний медичний
університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ
України»
д. мед. н., професор

О.І. Яшан